

dr Daniel Korzan

Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku, Wydział Pedagogiczny

al. Kilińskiego 12, 09- 400 Płock, Polska (Poland)

e-mail: daniel@wlodkowic.pl

EDUKACJA TELEMATYCZNA – KROK KU NOWEJ JAKOŚCI ŻYCIA

Często mówi się, że współczesny świat kurczy się, że żyjemy w globalnej wiosce, że jesteśmy uwikłani w matni hiperlinkowych połączeń. Technologia, która nas dziś otacza, którą dziś powszechnie użytkujemy, bez której wiele osób nie wyobraża sobie życia, przerosła najśmielsze oczekiwania, nawet swoich twórców. Bruce Sterling twierdzi:

Spójrzcie, czym Sieć jest dzisiaj. Tego nie byłoby w żadnych planach. Sieć stała się tym, czym jest dzięki swoim użytkownikom. To oni bowiem mieli odwagę posłużyć się nią, aby umocnić w lasne wartością, aby zaprzężyć technikę do realizacji w lasnych celów. Po to, by służyła ich koncepcji wolności, ich własnej wygodzie, rozrywce, a nawet ich własnej czystej przyjemności. Kiedy przyglądam się Internetowi, temu wzorcowi dzisiejszej cyberprzestrzeni, widzę coś zadziwiającego i zachwycającego. To tak, jakby z jego wnętrza wymaszerował wielobarwny korowód, jaki się widuje na paradach ulicznych [1].

Stały rozwój branży informatycznej i telekomunikacyjnej sprawia, że najnowsze technologie znajdują zastosowania w wielu, czasami zupełnie nowych, dziedzinach ludzkiej aktywności. Coraz większą popularnością cieszą się: *telepraca, telezakupy, e-biznes* oraz wiele innych, nowych form komunikowania się, powstałych w wyniku popularyzacji ogólnoswiatowego, ponadgranicznego medium, jakim jest Globalna Sieć Komputerowa - Internet. Nie inaczej stało się w przypadku edukacji. Pojawiły się nowe pojęcia, określające specyfikę nauczania na odległość, *distance learning*, z pomocą środków komputerowych: *e-education, e-learning*.

Internet - niegdyś środek komunikacji dla wtajemniczonych, tajemniczy, magiczny, z którego korzystali tylko wybrani - dziś obecny niemal we wszystkich dziedzinach życia. Od robienia zakupów po seks. Od gromadzenia informacji po spiskowanie [2]. Jako środowisko działania człowieka Internet jest czymś względnie nowym, choć jego wpływ jest olbrzymi, to podlega stałym, dynamicznym zmianom, a jego oddziaływanie jest wciąż rozpoznawane i badane. Nieuchronnie wpływa na wszystkie aspekty życia ludzkiego, zmienia je, modyfikuje. Wprowadza nową jakość życia.

Edukacja na odległość to prowadzenie procesu dydaktycznego dla osób rozproszonych na znacznym obszarze. Nieocenione stają się tu najnowsze osiągnięcia technik komunikacyjnych. W procesach edukacji zdalnej stosowane są różne formy komunikacji i łączności: poczta, telefon, faks, radio, telewizja, wideokonferencje a obecnie, coraz częściej szeroka gama usług oferowanych przez sieć Internet. Stosuje się różne nośniki informacji od tradycyjnie drukowanej książki, po multimedialne płyty CD-ROM, czy hipermedialne zapisy na stronach internetowych.

Jak w *Wirtualnej edukacji* pisze Mirosław Kubiak: *Edukacja na odległość towarzyszy na co dzień każdemu nauczycielowi, chociaż większość z nich nie jest tego do końca świadoma, gdyż... ta odległość jest bardzo mała [3].*

Wśród szerokiego spektrum nowych pojęć pojawiło się określenie telematyka. Słowo pochodzi ze zgrabnego połączenia dwóch słów **tele**komunikacja i **informatyka**. Ów nowy termin stworzono by określić technologie komunikacyjne, bazujące na środkach informatycznych, komputerach.

Ciągła dynamika przemian społecznych, stała konieczność doskonalenia, rozwijania swoich kompetencji, a także co raz częściej rekwalifikacji, zmusza wręcz osoby dorosłe do podjęcia wysiłków edukacyjnych w różnych formach. Zjawisko to zauważalne jest nie tylko w praktyce pedagogicznej, ale także silnie nakreślone w literaturze i raportach przygotowywanych dla struktur europejskich czy UNESCO.

Tempo owych zmian spowodowało pojawienie się kolejnych pojęć edukacji XX i XXI wieku - wymusza edukację ciągłą, ustawiczną, permanentną, dążącą do uczenia się przez całe życie (ang. *lifelong learning*).

Edukacja zdalna, zwłaszcza jej elektroniczne formy, zwane kształceniem telematycznym, stanowi idealną formę zdobywania nowych kwalifikacji, będącą ich doskonaleniem, szczególnie dla osób aktywnych, pracujących, a także dużo podróżujących.

Nowoczesne formy kształcenia na odległość są coraz częściej stosowane, nie tylko w środowisku akademickim. Wobec rosnącej liczby wdrożeń *e-learningowych* w polskim szkolnictwie coraz bardziej aktualnym staje się konieczność bliższego rozpoznania tej problematyki, a także opracowania materiałów dydaktycznych służących przygotowywaniu wirtualnych zajęć [4].

Przemiany zachodzące w trybie życia, w formach i sposobach komunikowania się, rodzą się społeczzeństwo informacyjne, powodują także swoje implikacje w procesach edukacyjnych.

Sieci Teleinformatyczne dają każdemu szansę, ale niosą także wiele zagrożeń i obaw. Wysoce złożony system elektroniczny zaczyna działać jak żywy organizm i staje się nieprzewidywalny. Jedynie świadome użytkowanie pozwoli utrzymać kontrolę nad przebiegiem wszelkich procesów, w tym telematycznego kształcenia [5].

Spółczeństwo informacyjne tworząc nowe formy komunikacji interpersonalnej, implikuje także powstawanie nowych form edukacji. Taką właśnie formą jest kształcenie telematyczne.

Bogactwo oferowanych w Internecie treści wymaga od potencjalnego użytkownika zupełnie nowych kompetencji. Mimo iż oferta jest bardzo bogata, często

nie łatwo jest dotrzeć do konkretnych, oczekiwanych treści, czy telematycznych ofert kształcenia. Ich odnajdywanie wymaga umiejętności „przekopywania” się przez tysiące, często mylących, informacji, wymaga przedzierania się przez ów wygenerowany przez miliony użytkowników Sieci szum informacyjny. Wymaga tak że sporej wiedzy na temat poszukiwanych informacji, treści, by móc je poprawnie weryfikować, by móc do nich dotrzeć, dzięki słowom kluczowym, dzięki skojarzeniom, których używa się w internetowych systemach wyszukiwawczych.

Wiele form kształcenia telematycznego promowanych jest tylko *online*. Wiele, jeśli w ogóle doczekają się promocji i popularyzacji *offline*, rozpowszechnianych jest na ograniczonym geograficznie terenie, np. na terenie instytucji organizującej, a przecież Internet nie zna takich ograniczeń, przecież jest Siecią globalną.

Ważnym jest zatem, by umiejętnie popularyzować kształcenie telematyczne, w jego najprzeróżniejszych formach i postaciach. Realizacją dobrej praktyki w tym zakresie jest tworzenie wyszukiwarek kursów, przykładem może być tu system *Internet Course Finder* [6]. Istnieje także konieczność docierania do grup zainteresowanych, do grup docelowych, z informacją o możliwościach kształcenia *online*. Wielu potencjalnych użytkowników po prostu nie ma świadomości, iż może kształcić się w ten sposób. Powoduje to, że kształcenie telematyczne podejmuje pewna hermetyczna grupa osób, które zgłębiły tajniki umiejętności nawigowania w cyberprzestrzeni, a przecież do korzystania z większości ofert wystarczy elementarne podstawy obsługi komputera i Internetu.

Sytuacja taka rodzi frustrację oraz zniechęcenia wśród osób szukających odpowiedniej dla siebie oferty. Budzi to także wiele obaw, związanych z nową, nieznaną postacią kształcenia.

Dorośli e-uczniowie obawiają się nie tylko braku bezpośredniego kontaktu z nauczycielami, czy braku możliwości bezpośredniej wymiany myśli z innymi uczniami. Pojawiają się także głosy mówiące o konieczności odbycia wielogodzinnych sesji spędzonych przed ekranem komputera, co wymaga zwiększonych nakładów czasu.

Stąd też coraz większe zainteresowanie Internetem, jako medium rozwijającym hobbystyczne aspekty, czy dzięki większej świadomości rozwijające, nabyte w trakcie nauki szkolnej umiejętności i kompetencje zawodowe. Mniejsze natomiast jest zainteresowanie poznawaniem nowych, nieznanych treści, czy podejmowaniem wysiłku studiowania *online*.

Podobne stanowisko prezentują czynni zawodowo nauczyciele, korzystający z kursów *online*, będących w ofercie Ośrodka Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów [7].

Same materiały dostępne w Sieci, nawet najlepsze, nie wystarczą. Należy pamiętać o osobie nauczyciela, która jest nie mniej ważna, jak w tradycyjnym systemie kształcenia, co podkreśla w swoich artykułach tak że Maria Zajac [8].

Nie mniej jednak, mimo wielu obaw i zagrożeń, które niesie ze sobą Sieć staje się ona coraz silniejszym i bogatszym medium. Coraz częściej służy nie tylko

komunikacji towarzyskiej, czy słuźbowej wymianie informacji, ale tak że rozwijaniu własnych umiejętności, czy wiedzy z najprzeróżniejszych zakresów.

Nie należy tak że umniejszać ludzkiej funkcji Internetu. Bardzo często stanowi on źródło rozrywki, zabawy. Co raz częściej obserwować możemy przykłady umiejętnego łączenia tychże aspektów z edukacją.

Przykładem może być tu choćby stale rozwijany Portal Wiedzy, tworzony przez Narodową Akademię Sied Komputera (<http://www.nask.pl>) przy serwisie Polska.pl (<http://www.polska.pl>).

e-Uczniowie to wymagająca społeczność ucząca się, w której wyraźnie widać dominację mężczyzn.

Entuzjastyczne opinie na temat elektronicznych form kształcenia potwierdzają tak że wyniki badań prowadzonych w środowisku słuchaczy i wykładowców Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, gdzie poczyniono pierwsze próby ze wspomaganie tradycyjnego procesu elementami *online*. Bardzo wysoki odsetek badanych studentów (aż 96%), uznało rozwijanie takich form kształcenia za potrzebne [9].

Zatrważającym i zastanawiającym jest jednak fakt, iż przyszli pedagodzy legitymują się znikomą wiedzą na temat edukacji oferowanej za pośrednictwem nowoczesnych mediów. Świadomość istnienia i umiejętność docierania w środowisku szumu informacyjnego do właściwych treści i ofert edukacyjnych obecnie stanowić powinno podstawową umiejętność.

Winą obarczać można autorów serwisów, którzy niedostatecznie dbają o promocję swoich zasobów, co dotyczy tak że mo że podmiotów oferujących studia, kursy i kształcenie *online*, jednak przyczyn szukać należałoby także w samych uczestnikach, beneficjentach owych ofert, którzy nie dość poważnie traktują kwestie związane z własnym samokształceniem i w własnym rozwojem. Potwierdzają to tak że najczęście poszukiwane przez badaną populację treści i oczekiwania stawiane edukacyjnym ofertom Sieci. Wymieniane tu treści o charakterze hobbystycznym potwierdzają nie dość poważny, nieufny stosunek badanych względem Internetu, jako potężnego źródła wiedzy.

Oprócz konieczności permanentnego promowania wśród potencjalnych odbiorców ofert kształcenia telematycznego, wyraźnie rysuje się tak że kilka innych wskazań odnoszących się do organizatorów kształcenia za pośrednictwem globalnej sieci komputerowej Internet. Może to być choćby konieczność dokonania pewnych prób humanizacji procesu telematycznego nauczania i uczenia się, na co wskazują obawy formułowane przez badaną grupę. Mogą to być tak że wskazania, co do realizacji samego procesu, formułowane na podstawie najczęściej wybieranych wad, takich jak brak bezpośredniego kontaktu z nauczycielem i z innymi uczniami, nieadekwatność oceny, a także zalet, takich jak oszczędność czasu i pieniędzy.

Niewątpliwie edukacja drogą telematyczną, zwłaszcza w perspektywie kształcenia permanentnego ma przed sobą przyszłość. Wiele jednak jeszcze czasu potrzeba, żeby mogła być ona w świadomości społecznej traktowana na równi z metodami tradycyjnymi.

Internet stanowi społeczność użytkowników. Korzystając z jego możliwości i zasobów zakłada się, że po drugiej stronie ekranu istnieją grupy ludzi, bądź

jednostki, które gotowe są podjąć kontakt i zbudować interakcję. Wchodząc w tę społeczność trzeba być świadomym, że jest to świat, gdzie obowiązują określone zasady, których należy przestrzegać. Znajomość owych zasad, znajomość zalet i wad Internetu, znajomość edukacyjnej oferty Sieci, stanowi klucz do dalszego jego wykorzystywania w przyszłości jako edukacyjnego medium. Przyszli pedagodzy, czyli przyszli użytkownicy, a także potencjalni twórcy telematycznych form kształcenia, powinni lepiej orientować się w możliwościach, by było wspólnie już funkcjonujących, platform edukacyjnych.

Służność stosowania tego rodzaju, elektronicznych szkoleń i kursów potwierdzają czynni zawodowo nauczyciele. Wyraz tych opinii znalazł się m. in. w wynikach badań prowadzonych przez Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie w śródsłuchaczy realizowanych tam kursów *online*, a także w śródsłuchaczy szkoleń w płockim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli. Badani nauczyciele-praktycy podkreślają, że jest to dogodna forma zdobywania nowej wiedzy i nowych umiejętności [10].

Edukacja telematyczna ma przed sobą przyszość. Jej rozwój stymulowany będzie rozwojem technologii i technik informacyjnych. Niewątpliwie nie pozostanie on bez wpływu na jakość życia.

Bibliografia:

1. Za: G. Van der Leun, T. Mandel: *Netykieta czyli kodeks dla internautów*. Wyd. Mikom, Warszawa 1998, s. 21.
 2. P. Wallace: *Psychologia Internetu*. Dom Wydawniczy REBIS, Poznań 2005, s. 7.
 3. Kubiak M. J.: *Szkoła, Internet, Intranet. Wirtualna edukacja*. Wyd. MIKOM, Warszawa 2000.
 4. Zob. szerzej: M. Dąbrowski: *Scenariusze wirtualnych zajęć – raport z badań*. „e-mentor” nr 5(12), grudzień 2005, s. 44 i następnie; E. Gajek: *(Nie)potrzebne kursy metodyki nauczania online?* „e-mentor” nr 5(7), grudzień 2004, s. 21-22.
 5. D. de Kerckhove: *Powłoka Kultury*. Wyd. MIKOM, Warszawa 2001, s. 226.
 6. <http://www.dlcoursefinder.com/>
 7. E. Gajek: *E-learning – badanie potrzeb nauczycieli*. „e-mentor” nr 4(11), październik 2005, s. 40-42.
 8. M. Zajac: *Rozwiązania e-learningowe wybranych ośrodków akademickich – analiza dobrych praktyk*. „e-mentor” nr 5(12), grudzień 2005, s. 54 i następnie.
 9. Kierzek M., Tyburski M.: *Badanie potrzeb i oczekiwań studentów i pracowników w kontekście rozwoju e-edukacji w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu*. „e-mentor” nr 1(8), luty 2005, s. 39-42.
 10. E. Gajek: *E-learning – badanie potrzeb nauczycieli*. „e-mentor” nr 4(11), październik 2005, s. 40-43.
- Cresson E., Flynn P. (red.): *Biała Księga kształcenia i doskonalenia. Nauczanie i uczenie się. Na drodze do uczącego się społeczeństwa*. WSP TWP, Warszawa 1997.
 - Dąbrowski M., Zajac M. (red.): *Rozwój e-edukacji w ekonomicznym szkolnictwie wyższym*. Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa 2005.
 - Delors J. (red.): *Edukacja jest w niej ukryty skarb*. Wydawnictwo UNESCO, Warszawa 1998.
 - EURYDICE: *Uczenie się przez całe życie: rola systemów edukacji w państwach członkowskich Unii Europejskiej*. Dokument przygotowany przez Europejskie Biuro Eurydice na Konferencję Ministrów Inaugurującą programy SOKRATES II, LEONARDO DO VINCI II i MŁODZIEŻ, Lizbona 2000.
 - Faure E. (red.): *Uczyć się, aby żyć*. PWN, Warszawa 1975.
 - Galwas B., Nowak J., Nowak S., Pajer M., Witoński P.: *Edukacja w Internecie*. „MEWA” nr 1/2002.
 - Galwas B.: *Współczesne systemy kształcenia Ustawicznego i Kształcenia na Odległość*. Materiały seminarium uczelnianego Politechniki Warszawskiej, Warszawa 8 marca 2000.
 - Górska R., Półturzycki J. (red.): *Edukacja ustawiczna w szkołach wyższych – od idei do praktyki*. Toruń – Płock 2004.
 - Jankowski D.: *Autoedukacja wyzwaniem współczesności*. Wyd. Adam Marszałek, Toruń 1999.
 - Juszczyk S.: *Człowiek w świecie elektronicznych mediów – szanse i zagrożenia*. Wyd. U. Śląskiego, Katowice 2000.
 - Kruszewski Z.P., Półturzycki J., Wesołowska E.A. (red.): *Kształcenie ustawiczne – idee i doświadczenia*. Wyd. Naukowe NOVUM, Płock 2003.
 - OECD Proceedings: *Adult Learning in a New Technological Area*. Head of Publications Service, OECD, Paris 1996.
 - Półturzycki J.: *Przemiany i perspektywy edukacji dorosłych*. „Edukacja Dorosłych”, Kwartalnik Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego Nr 1/1993.
 - Tanaś M. (red.): *Pedagogika @ środki informatyczne i media*. Oficyna Wydawnicza IMPULS, Warszawa 2005.
 - Wenta K.: *Samouctwo informacyjne młodych nauczycieli akademickich*. Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2004.
- *A Memorandum on Lifelong Learning*. Commission of the European Communities, Brussels 2000.
 - Bednarek J.: *Media w nauczaniu*. Wyd. MIKOM, Warszawa 2002.
 - *Cele i kierunki rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce*. Komitet Badań Naukowych i Ministerstwo Łączności, Warszawa 28 listopada 2000.